

PROČ? - K ČEMU?

Starozákonní kontext otázky, která míří spíš k záměru než příčinám

1. čtení:	Žalm 10
Text kázání:	Job 7, 16-21 (Žalm 43, 1-5)
Doplňkové texty:	Ř 8, 26-31 / Jr 29, 11-14

1. NAVÁZÁNÍ NA MINULOU NEDĚLI

Četba kázání minulé neděle mne natolik zaujala inspirovala, že jsem se rozhodl i dnešní neděli věnovat otázce stejné otázky: „PROČ?“

Nakolik se my lidé často zabýváme především tím „co se stalo (co se děje)“, Pán Bůh hledí více na to, odkud se bere to, co se stalo (se děje). Ne že by snad vůbec nezáleželo na výsledcích, ale pro Pán Boha jsou důležitější motivy. Všechny naše postoje a činy vyrůstají z vnitřních hnutí – motivů.

Pán Bůh se ptá nás lidí otázku „PROČ?“. Ptá na to, co nás vedlo k činu. I dobrý čin totiž může mít špatné motivy a může být v Božích očích zcela znehodnocen.

Spolu s bratrem Petrem Rausem jsme byli minulou neděli pozváni k sestupu z roviny skutků (kdy nás zajímá především: „Co se stalo?“) na rovinu motivů – na očím skrytou rovinu hlubiny duše člověka (tady nás zajímá především „PROČ?“).

Na této rovině se začíná odehrávat to, co ve vnějších projevech pojmenováváme jako morálku (etiku). Etika, která nevyrůstá ze srdce, které bylo přemoženo nějakým jiným motivem – láskou, pravdou a nejlépe obojím – je povrchní etikou. Křesťanská etika vždy začíná u srdce člověka, které je konfrontováno s Boží láskou. Ta pak nalézá odezvu ve zbožnosti a etice (zároveň). Křesťanská etika bez zbožnosti není možná.

Jistě by bylo zajímavé nyní ohledávat obecné základy etiky naší společnosti, které nevyrůstají z křesťanství (či váry obecně). Z čeho rostou? Jde v dnešní morálce o srdce a motivy? Anebo je morálka čistě účelová záležitost, jejímž předmětem je přežití lidstva? Jsou to jistě zajímavé otázky, ale jimi se nechci zabývat.

Chtěl bych navázat na již posledně nastíněnou otázku „PROČ?“ a trochu rozšířit její rozměr tak, jak nám ho rozšiřuje především hebrejské pojetí této otázky.

2. STAROZÁKONNÍ „PROČ?“

Za tím, co v našem českém jazyce překládáme slovem „PROČ“, se skrývají v zásadě dvě hebrejská slova. Každé z nich má jiný rozměr.

TO PRVNÍ (hebr: **MADUA**) - a méně časté – je proč, kterým se ptáme po příčině věci. Je to „PROČ?“, kterým se snažíme přijít na kloub věci. Je to do značné míry vědecké „PROČ?“, které se ohlíží do minulosti a hledá příčinné souvislosti. Otázkou je, jak se co

stalo, jak je to možné. Příkladem může být Mojžíš, který když u Orébu vidí keř, který hoří ale není ohněm stráven, si říká: *"Zajdu se podívat na ten veliký úkaz, proč keř neshoří."* (Ex 3, 3). Myslím, že tam, kde v českém jazyce máme otázku „PROČ?“, rozumíme jí přirozeně právě v tomto smyslu.

Hebrejšтина však má i **JINÉ SLOVO**, které překládáme jako „**PROČ?**“ (**LÁMÁ**). Doslova bychom jej museli překládat jako „**K ČEMU?**“ Touto otázkou se neptáme po příčině, neohlížíme se do minulosti, ale díváme se dopředu. Ptáme se po záměru – k čemu daná situace může být. Co určitým skutkem člověk zamýšlel, čeho chtěl dosáhnout. Toto proč je tvořivé a dívá se do budoucnosti. Výskyt tohoto „PROČ? – K ČEMU?“ je minimálně dvojnásobný oproti otázce po příčině.

Nakolik nám je v těžších životních situacích blízké hledání příčin, a proto se ptáme „PROČ?“, myslím, že bychom v sobě měli rozvíjet cit a odvahu ptát se „PROČ?“ ve smyslu „K ČEMU?“

S vědomím toho, že SZ více používá „PROČ?“ ve smyslu „K ČEMU?“, se nyní můžeme podívat na některé příklady. Budou dvojsměrné. Tak, jak bylo pověděno již minulou neděli, takto se ptá Pán Bůh nás lidí. Přidám k tomu ovšem ještě i druhý rozměr, protože tuto otázku klademe my lidé Pánu Bohu.

3. PÁN BŮH SE PTÁ „K ČEMU?“

Když Pán Bůh klade nám lidem otázku „PROČ?“, není to proto, že by nevěděl. Jen chce, abychom si to dobře uvědomili i my sami. Neptá se „PROČ?“ jenom proto, aby nás upozornil na příčiny toho, jak a co jsme vykonali. On se ptá i po záměrech – co jsme chtěli daným postojem či činem dosáhnout. Ptá se na to, o co nám šlo.

Pod tíhou takto myšlené otázky najednou zjišťujeme, že naše **jednání bylo impulzivní a nebyl v něm žádný záměr**, prostě jsme na něho nepomysleli (viz Hagar utíkající od své paní Sáry). Anebo zjistíme, že sice záměr byl, ale jeho uskutečnění se mělo udát jinou cestou. A jistě je možno nalézt i špatný záměr.

Takto se ptal Pán Bůh Kaina poté, co nepřijal jeho oběť a Kain vzplanul hněvem: *„I řekl Hospodin Kainovi: "Proč jsi tak vzplanul? A proč máš tak sinalou tvář?"* (Gn 4, 6). Kain slyšel v Boží otázce, co svým hněvem získá? Chtěl snad hněvem získat Boží přízeň a vydupat si hněvem přejetí oběti? To je absurdní. Jestli si chtěl získat Boží přízeň, pak měl konat dobro: *„Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro?“* (Gn 4, 7). **Kdyby Kain hledal**, co bylo příčinou jeho hněvu, pak by musel upřímně povědět, že ho Pán Bůh nazlobil. To byla příčina jeho hněvu. **Kdyby se ovšem ptal**, proč Pán Bůh jeho oběť nepřijal, k čemu ho to má vést, jaký v tom byl záměr, pak by si musel buď odpovědět, že Pán Bůh si s ním hraje nebo je chyba v něm samotném a je potřeba něco změnit.

Kainův hněv proti Pánu Bohu se obrátil proti bratrovi. Kain si nepřipustil Boží otázku „PROČ?“. Vražda bratra byla s největší pravděpodobností impulzivním jednáním bez přemýšlení o tom, co mu to přinese či vlastně nepřinese. Nepřineslo mu to ani upokojení duše ani Boží přízeň.

Na dalších místech SZ čteme o tom, že se Pán Bůh ptá: „*Duch Boží vyzbrojil Zekarjáše, syna kněze Jójady. Postavil se proti lidu a řekl jim: "Toto praví Bůh: **Proč přestupujete Hospodinovy příkazy? Nepotkáte se se zdarem. Poněvadž jste opustili Hospodina, opustí on vás.**"* (2 Pa 24, 20) – Pán Bůh se ptá: Co tím sledujete, jaký je Váš záměr, když přestupujete má přikázání? Chcete takto získat dobro, pokoj, blahobyt?

Když Pán Bůh klade otázky nám lidem, neptá se jenom na to, co je příčinou našeho jednání, ptá se také na záměry – co tím sledujeme. K čemu to má být a vést. Co chceme získat?

Na rovině našeho srdce se pak odehrává boj o to, jak na takové otázky odpovíme. Čím upřímnější odpověď dáme, tím více zjistíme, jak Boží otázka „PROČ?“ může být uzdravující.

4. LIDÉ SE PTAJÍ PÁNU BOHU „K ČEMU?“

Podívejme se nyní opačný směr otázky „PROČ?“. Byli to totiž i lidé všech dob – biblickými počínaje, kdo kladli tuto otázku Pánu Bohu. Velice často jsou tyto otázky otázkami ne po příčinách Božího jednání či nejednání, ale po záměrech: „Proč – k čemu, Pane Bože?“

Objeví-li se v našem srdci a v našich ústech otázka „PROČ?“, směřovaná k Pánu Bohu, pak se povětšinou jedná o palčivý a bolestivý výkřik duše. Výkřik, který se snaží porozumět a vyrovnat s nějakou těžkou situací. Ptáme se po Božích činech či motivech, protože je nechápeme stejně, jako Pán Bůh nechápe ty naše.

Proč se vlastně ptáme „PROČ?“. Někdy si to ani nemusíme přesně uvědomit. Je to docela přirozený způsob vypořádávání se životními okolnostmi. Hledáme-li příčinu, pak je potřeba vědět, že její nalezení bývá někdy dosti těžké (pokud je vůbec možné). A i když ji nakonec nalezneme, je výsledkem hořkost, obviňování viníka (ať už jsme jím sami anebo druhí). Odpověď na otázku „PROČ?“ po příčině nepřináší to, co očekáváme, totiž upokojení duše.

Připustíme-li si ve zvláštních či v těžkých situacích otázku „PROČ?“ s nasměrováním „K ČEMU“, pak se díváme kupředu s jistým očekáváním. Směřujeme-li ji směrem k Pánu Bohu, pak to může být otázka bolestivá, ale přece očekávající: Jaký je v tom všem záměr?

Právě takové otázky klade Pánu Bohu **Job**:

Jób 3:11 Proč jsem nezemřel hned v lůně, nezahynul, sotvaže jsem vyšel ze života matky? – Job se pod tíhou okolností vlastně ptá, proč vůbec žije? Jaký to má smysl?

Jób 7:20 Zhřešil-li jsem, co mám podle tebe dělat, hlídači lidí? Proč sis mě vzal za terč, až jsem se stal břemenem sám sobě? – K čemu to je, že sis mne vzal, Pane Bože na mušku? Job tomu nerozumí, ale ptá se upřímně a na dobrém místě.

Jób 13:24 Proč skrýváš svou tvář a pokládáš mě za svého nepřítele?

V knize Žalmů nalézáme také tyto otázky:

Žalmy 10:1 Hospodine, proč jen stojíš v dáli, v dobách soužení se skrýváš?

Žalmy 22:2 Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? Daleko spása má, ač o pomoc volám.

Žalmy 43:2 Tys přece moje zástita, Bože. Proč zanevřel jsi na mě, proč stále chodit mám zármutkem sklíčen v sevření nepřítelů? 3 Sešli své světlo a svoji věrnost; ty ať mě vedou, ty ať mě přivedou k tvé svaté hoře, k příbytku tvému, 4 a já tam přistoupím k božimu oltáři, k Bohu, zdroji své jásavé radosti, a hrou na citaru ti budu vzdávat chválu, Bože, můj Bože!

Jak Pán Bůh na naše palčivé otázky odpovídal a odpovídá? Tato otázka může být vlastně špatně položenou otázkou, protože Pánu Bohu nejde o to, abychom znali odpověď, ale našli pokoj. Upokojení, to je Boží odpověď na otázku „PROČ?“, kterou mu klademe my lidé.

Jobovi se nedostalo z Boží strany vysvětlení toho, že za jeho utrpením byla zkouška – nebeská sázka. A přece se mu dostalo upokojení, že nakonec řekne: „*Jen z doslechu o tobě jsem slyšel, teď však jsem tě spatřil vlastním okem. 6 Proto odvolávám a lituji všeho v prachu a popelu.*“ (Jb 42, 5-6).

Když kladli žalmisté své otázky Pánu Bohu ani oni nedostali přímé faktické odpovědi, a přece u nich nalézáme zvláštní upokojení a uklidnění.

Proč? Jak je to možné? Co přineslo a přináší pokoj do duše rozbouřené otázkou „PROČ?“. Odpověď je docela jednoduchá. Když se my lidé ptáme, Pán Bůh se zjevuje jako ten, kdo je s námi. On se ukáže, a v tu chvíli jsou všechny naše otázky bezpředmětné. Odpověď je totiž v Bohu, který je- který je s námi a vedle nás, skrze ducha svatého dokonce v nás. Biblickým svědkům právě toto stačilo.

Boží odpovědi na naše otázky je Emmanuel – Bůh s námi. Je-li on s námi – ten, který se nám zjevuje v Písmu i v životě, pak víme, že víme známe odpověď na otázku „PROČ?“ ve smyslu „K ČEMU?“: Boží záměrem pro nás i celé lidstvo dobro. A tomu nezabrání ani jakékoli zlo na tomto světě.

ZÁVĚR

Jeremjáš 29:11 Neboť to, co s vámi zamýšlím, znám jen já sám, je výrok Hospodinův, jsou to myšlenky o pokoji, nikoli o zlu: chci vám dát naději do budoucnosti. 12 Budete mě volat a chodit ke mně, modlit se ke mně a já vás vyslyším. 13 Budete mě hledat a naleznete mě, když se mne budete dotazovat celým svým srdcem. 14 Dám se vám nalézt, je výrok Hospodinův, a změním váš úděl, shromáždím vás ze všech pronárodů a ze všech míst, kam jsem vás vyhnal, je výrok Hospodinův, a přivedu vás zpět na místo, odkud jsem vás přestěhoval."

Římanům 8:28 Víme, že všechno napomáhá k dobrému těm, kdo milují Boha, kdo jsou povoláni podle jeho rozhodnutí. 29 Které předem vyhlédl, ty také předem určil, aby

přijali podobu jeho Syna, tak aby byl prvorozený mezi mnoha bratřími; 30 které předem určil, ty také povolal; které povolal, ty také ospravedlnil, a které ospravedlnil, ty také uvedl do své slávy. 31 Co k tomu dodat? Je-li Bůh s námi, kdo proti nám?

Římanům 8:38 Jsem jist, že ani smrt ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost ani budoucnost, ani žádná moc, 39 ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu (od Božích dobrých záměrů s námi a pro nás).

PĚVECKÝ SBOR

